

Ключови данни за образованието през 2012

Развитие на европейските образователни системи през последното десетилетие

Докладът *Ключови данни за образованието през 2012* е най-важната публикация на „Евридика“, проследяваща основните развития на европейските образователни системи през последното десетилетие. Докладът комбинира статистически данни и качествена информация, за да опише организацията, управлението и функционирането на 37-те европейски образователни системи от предучилищното до средното образование.

Публикацията обхваща много от приоритетните сфери за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението (ЕТ 2020), както и по-широката европейска стратегия за разумен, устойчив и всеобхватен растеж през настоящото десетилетие (ЕУ 2020). По-конкретно, 95 индикатора, включени в доклада, се отнасят до следните теми: *Демографски контекст, Структури в образованието, Участие, Източници, Учители и Управленски персонал, Образователни процеси и Нива на квалификация, както и Преминаване към трудова заетост*.

В сравнение с предходния доклад, докладът *Ключови данни за образованието през 2012 г.* е разширен чрез включването на по-продължителни периоди, което улеснява установяването на определени напредъци, оказващи влияние върху определени аспекти на образователните системи, както и анализирането на настоящото състояние в сравнение с това от миналото.

Докладът *Ключови данни за образованието през 2012 г.* е съвместна публикация с Евростат и се базира на данни, събрани посредством националните звена на мрежата „Евридика“, Евростат и международното проучване за 2009г. на Програмата за международно оценяване на учениците (PISA). Листовката съдържа кратък преглед на основните констатации в доклада.

Какво е „Евридика“

Мрежата „Евридика“ предоставя информация и анализи относно европейските образователни системи и политики. От 2011г. мрежата се състои от 37 национални звена, установени в 33 държави, участващи в европейската програма „Учене през целия живот“ (страните-членки на ЕС, страните от ЕФТА, Хърватия и Турция) и се координира и управлява от европейската Изпълнителна агенция за образование, аудиовизия и култура в Брюксел, която подготвя нейните публикации и бази данни.

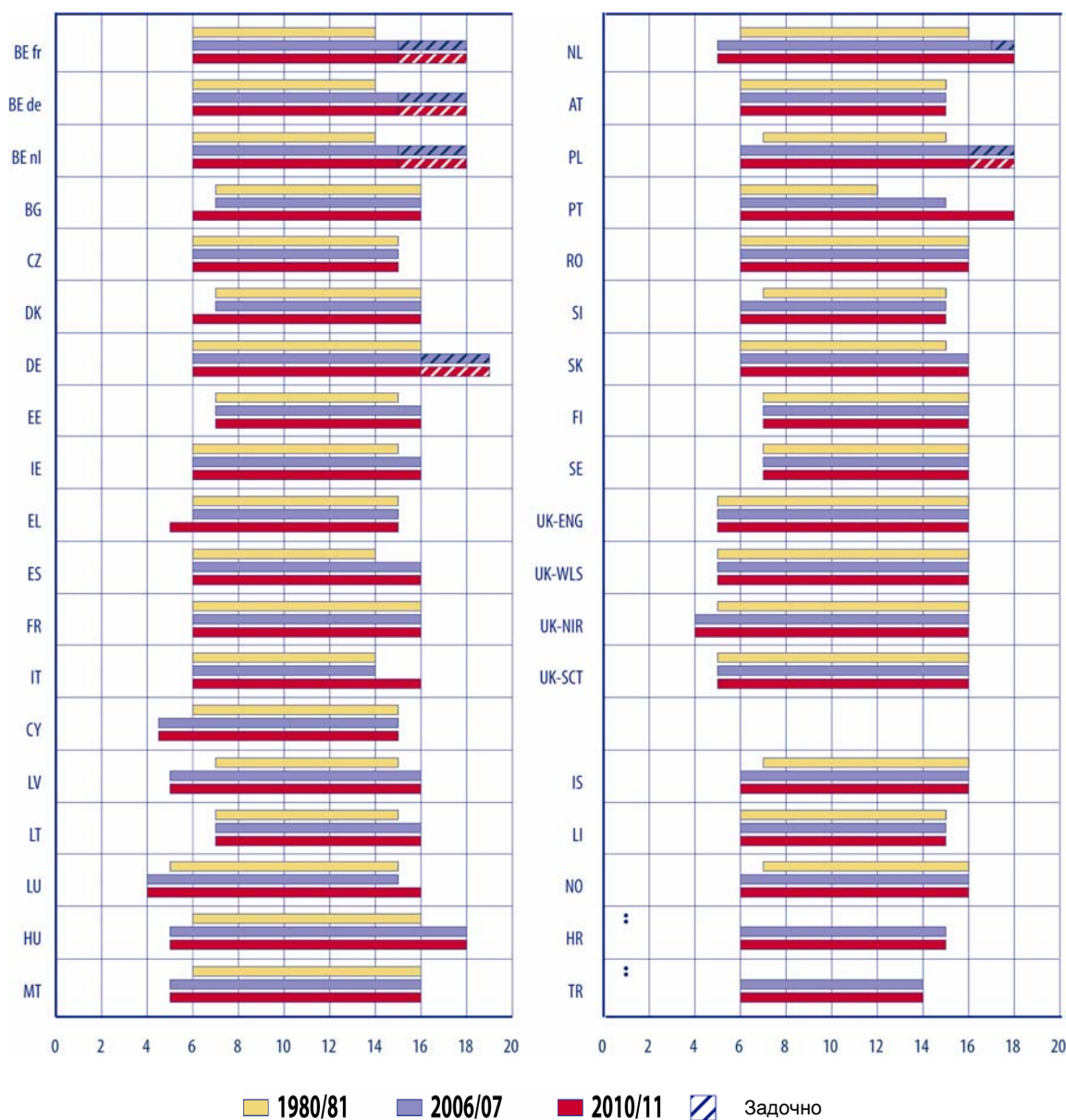

ПО-ПРОДЪЛЖИТЕЛНО УЧАСТИЕ В ОБРАЗОВАНИЕТО

В почти всички образователни системи в Европа се очертава ясна тенденция за по-продължително задължително образование, в съответствие с целите за намаляване на процента отпадащите от училище още на ранен етап, а в няколко случая, за да се гарантира, че всички учаци получават удостоверение за основно образование. В десет държави задължителното образование е изтеглено напред с една година (или дори с две години в случая с Латвия). На другия край на скалата, тринадесет страни удължиха продължителността на целодневното задължително образование от една до две години, дори до три години в Португалия, след наскоро проведените реформи.

В действителност, близо 90% от всички 17-годишни европейски граждани продължават образованието си през 2009 г. В допълнение към продължителното задължително училищно образование, при децата има тенденция да започват формалното си образование на все по-ранна възраст. През периода от 2000 до 2009 г., средният процент на участие на 3 до 5-годишните деца в предучилищно или основно образование се е увеличил с между 6.3 и 15.3 процентни пункта, достигайки между 77% и 94% през 2009 г. Участието на 3-годишните деца в предучилищното образование е почти всеобхватно в Белгия, Дания, Испания, Франция и Исландия през 2009 г.

Продължителност на задължителното образование в Европа 1980/81-2010/11 г.

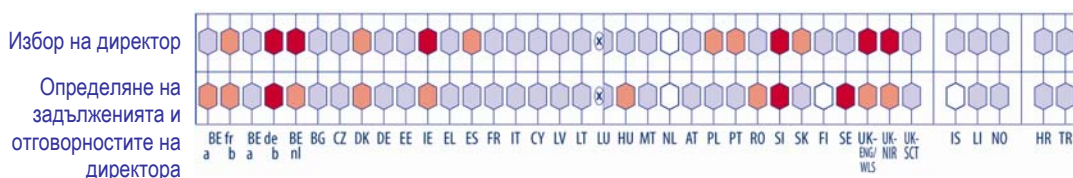
ПО-ГОЛЯМА АВТОНОМИЯ ЗА УЧИЛИЩАТА И ВИСШИТЕ УЧЕБНИ ЗАВЕДЕНИЯ

През последното десетилетие училищата получават все по-голяма автономия, въпреки че училищата в някои области като че ли е по-вероятно да получат автономия, отколкото тези в други области. Например, решенията за управлението на преподавателския състав обикновено се взимат на училищно ниво, докато тези, свързани с длъжността на директор на училище, са много често под контрола на по-висша инстанция, контролираща образованието. Освен това, общата задължителна учебна програма се определя на централно ниво във всички страни.

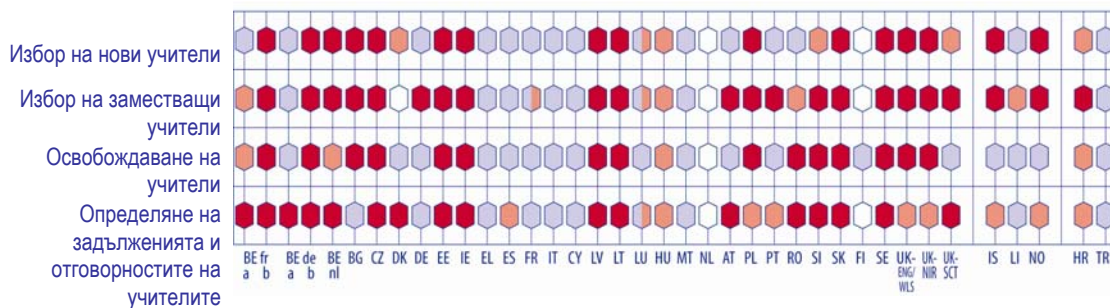
При все това, училищата разполагат с много повече свобода в ежедневните образователни дейности, като например избор на преподавателски методи и учебни материали, групирането на учениците за учебни дейности и изготвянето на вътрешна оценка. В училищата, учителите се радват на по-голяма автономия по отношение на методите на преподаване, изготвянето на вътрешни критерии за оценка и избор на учебници, в сравнение с решенията относно групирането на учениците.

Нива на училищната автономия за управление на човешките ресурси
в основното и общото (първа и втора степен) средно образование (ISCED 1-3), 2010/11

По отношение на директорите на училища

По отношение на училищния персонал

Ляво ISCED 1 | Дясно ISCED 2-3

■ Пълна автономия
 ■ Ограничена автономия
 ■ Без автономия
 ⊗ Не е приложимо

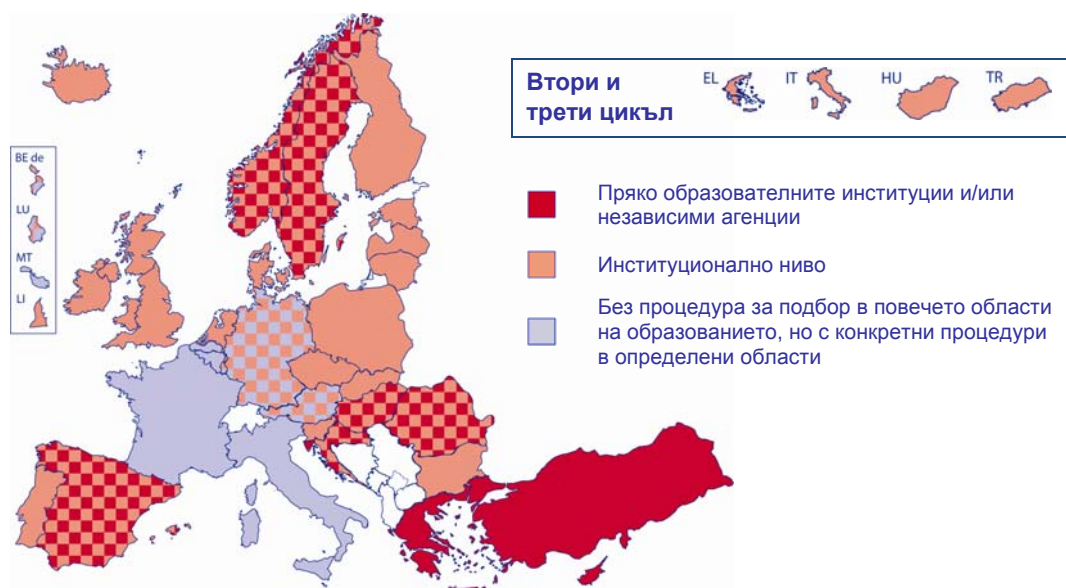
□ Местната власт може да делегира правомощия за вземане на решения.

Източник: Евридика.

Повишена институционална автономия също се наблюдава по отношение на управлението на академичния състав в сферата на висшето образование. Например, институциите вече носят почти цялата отговорност за оценяване и насърчаване на академичния състав.

Централните или регионалните органи си поделят правомощията с висшите образователни институции при определяне на броя на студентите във висшето образование, а в редица страни институциите организират свои собствени процедури за подбор на студенти.

Нива на институциите, участващи в *процедурите за подбор* за първия, втория и третия цикъл на висшето образование, 2010/11 г

Източник: Евридика.

ОСИГУРЯВАНЕТО НА КАЧЕСТВОТО СТАВА ПО-ВАЖНО В СФЕРАТА НА УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Качеството на образованието е основен приоритет в Европа и все по-често е предмет на оценка, на ниво училище, учители или образователна система. Във все по-голям брой страни училищата се оценяват външно, обикновено чрез инспекторат, и вътрешно от училищния персонал, а понякога и от други членове на училищната общност. В повечето държави външната оценка на училищата се фокусира върху данните за постиженията на учениците, като например резултати на учениците в национални тестове, или оценки на учителите, или данни за успеха на учениците чрез училищата.

В няколко страни отскоро са въведени или разширени индивидуалните оценки на учителите (Белгия [фламандската общност], Португалия, Словения и Лихтенщайн).

В повечето страни успехът на учениците се използва за външни тестове, в комбинация с констатациите от училищните оценки, с цел да се наблюдава развитието на националните образователни системи. На практика, повече от половината европейски страни провеждат национални тестове за учениците със същата цел.

Използване на данни относно представянето на учениците при външното оценяване на основни и общи (първа и втора степен) средни училища (ISCED 1-3), 2010/11 г.

Източник: Евридика.

УЧИТЕЛСКАТА ПРОФЕСИЯ ИЗГЛЕЖДА НЕПРИВЛЕКАТЕЛНА НЕЗАВИСИМО ОТ НАРАСТВАЩАТА ПОДКРЕПА ЗА УЧИТЕЛИТЕ

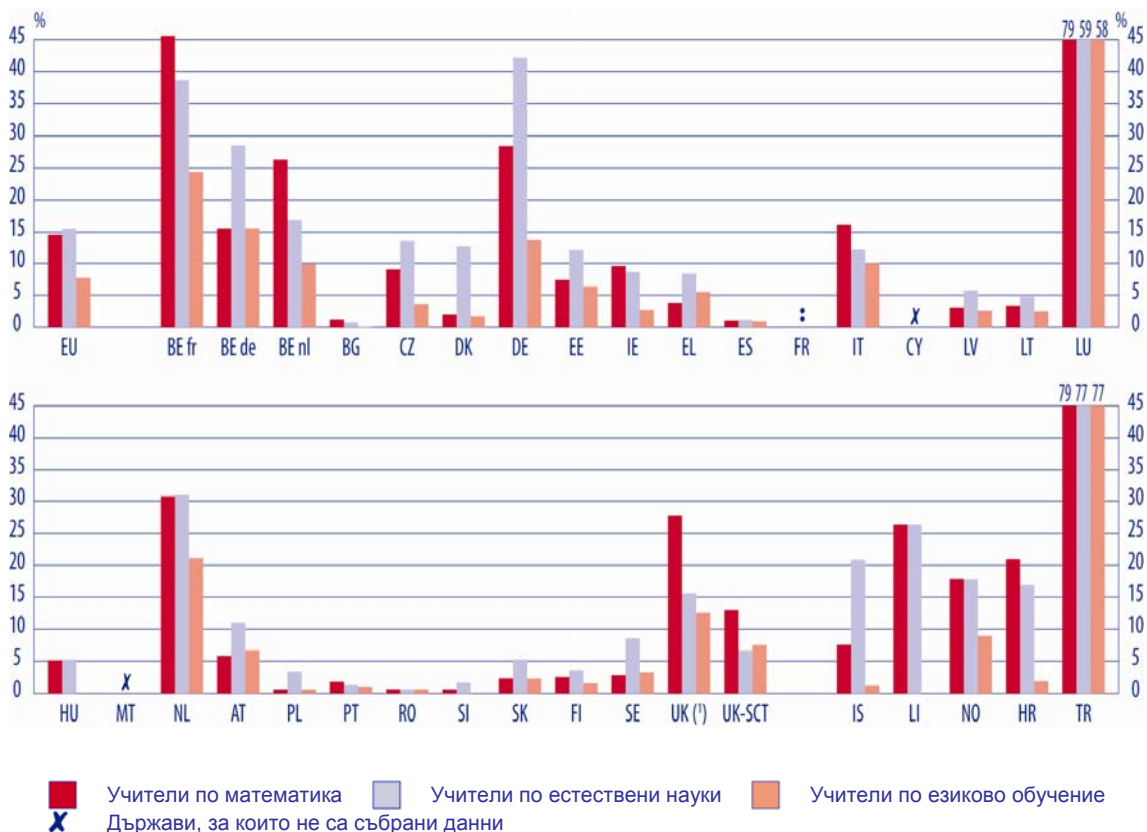
През последните години придобиват нарастваща популярност мерките за подкрепа на новите учители. Докато през 2002/03 г. само 14 страни предлагат формални, централно регламентирани форми на подкрепа, то през 2010/11 г. 21 страни са съобщили, че прилагат мерки за подкрепа на новите учители на централно ниво (например наставничество, насоки за оценка и наблюдение в класната стая). Освен това, продължаващото професионално развитие (ППР) придобива все по-голямо значение. Докато през 2002/03 г. в около половината от европейските страни участието на учителите в дейности по продължаващо професионално развитие (ППР) е било по избор, сега това е част от техните професионални задължения в 26 страни или региони.

Учителските заплати са се увеличили в Европа през последното десетилетие - в някои случаи с над 40%. Увеличението, обаче, не винаги е достатъчно, за да се запази покупателната способност на учителите, поради по-бързото нарастване на разходите за живот.

По същия начин, макар че общият брой работни часове за учителите не се е променил, средният брой на активните учебни часове се е увеличил през последните години.

Тези тенденции съвпадат със значителен спад в дела на успешно завършилите своето образование и обучение. Подобни понижения може да допринесат за възможен недостиг на учители в близко бъдеще, особено след като в много европейски страни мнозинството от заетите в момента учители са близо до възрастта за пенсиониране. В допълнение, въпреки че от 2001/02 г. възрастта за пенсиониране се е увеличила в около една трета от всички европейски страни, повечето учители се оттеглят от активно упражняване на професията, веднага щом изпълнят изискванията за пенсиониране по закон. В действителност, в някои европейски страни през 2009г. е регистриран значителен недостиг на учители по основни учебни предмети.

Процент на учащите на възраст 15 г., посещаващи училища, където образователната система изпитва недостиг на квалифицирани преподаватели по основните предмети, 2009 г.

Източник: Организация за икономическо сътрудничество и развитие (OECD), Програма за международно оценяване на учениците (PISA), 2009 г.

ФИНАНСИРАНЕ НА ОБРАЗОВАНИЕТО – СЕРИОЗНО ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО ПО ВРЕМЕ НА КРИЗА

В повечето държави инвестицията в образованието в значителна степен се е запазила непроменена през последното десетилетие до 2008г., точно преди настъпването на икономическия спад. В отговор на кризата някои правителства предприеха специфични мерки с оглед запазването на съществуващите финансови ангажименти и с цел да гарантират трайното функциониране на системата, както и за да запазят реформите, въведени през последното десетилетие. Незадължителното предучилищно образование все повече започва да се предоставя безплатно. Това несъмнено улеснява достъпа до предучилищно образование за всички деца и особено за онези, които принадлежат към социално-слаби семейства. В допълнение към това, някои държави често нагласят таксите за незадължителното предучилищно образование спрямо доходите на семейството или съобразно други критерии. Всички тези мерки обясняват повишеното участие на това ниво.

Докато общите публични разходи за образованието са останали стабилни за 27 страни-членки в периода 2001-2008 г., добрата новина е, че общата годишна инвестиция за един ученик се е увеличила.

През последното десетилетие все по-голям брой държави въвеждат различни видове такси, които трябва да бъдат платени от учащите в системата на висшето образование. В същото време, предоставянето на целева финансова подкрепа на определени учащи смекчава ефектите на универсалните схеми за начисляване на административни и/или учебни такси. Безвъзмездната финансова помощ и заемите за студенти, следващи висше образование, са основна част от публичните разходи за образование, възлизащи на над 16,7%.

Тенденции при годишните разходи в обществените учебни заведения (ISCED 0 до 6) на ученик/студент, в PPS EUR (хиляди), 2000 г. и 2008 г. (постоянни цени)

Източник: Евростат, УОЕ и националните статистически данни (данни, извлечени за юни 2011 г.).

ЗАВЪРШИЛИТЕ ВИШЕ ОБРАЗОВАНИЕ СИ НАМИРАТ РАБОТА ДВА ПЪТИ ПО-БЪРЗО, ОТКОЛКОТО ЛИЦАТА С ПО-НИСКА КВАЛИФИКАЦИЯ

79% от младите хора в Европа на възраст между 20 и 24 години успешно са завършили втора степен на средно образование през 2010г., потвърждавайки възходящата тенденция в цяла Европа от 2000г. насам. Средният процент на лицата в Европейския съюз (ЕС), завършили висше образование, се е увеличил за всички възрастови групи от 2000г. насам, въпреки че все още съществува дисбаланс при участието на студентите в различни академични дисциплини. В сферата на науката, математиката и информатиката, както и в образованието например, е намалял делът на завършили висше образование.

Завършили висше образование се интегрират на пазара на труда два пъти по-бързо в сравнение с лицата с по-ниска квалификация. На завършили висше образование им отнема средно 5 месеца, за да си намерят работа на пазара на труда, за разлика от лицата с по-ниска квалификация, на които са им нужни 9.8 месеца.

На европейско равнище, през 2009г. средната продължителност на времето за намиране на първа основна работа е била близо 6,5 месеца за всички образователни нива.

Въпреки общото увеличение на броя на завършили висше образование, все повече лица са с по-висока квалификация в сравнение с естеството на работата, която намират. Всъщност, над една пета от завършили висше образование са с по-висока квалификация от необходимата за заеманата от тях работа, като този дял постоянно се увеличава от 2000 г. насам. Освен това, въпреки че различията между половете са намалели в сравнение с 2000 г., завършили висше образование жени като цяло по-трудно намират работа отколкото мъжете, независимо че жените превъзхождат числено мъжете във всяка една академична сфера на обучение.

Средна продължителност на прехода от образование към работа според нивото на образование, 2009 г.

Източник: Евростат, Проучване на работната сила – „ад хок” модул (данни, получени през юли, 2011 г.)

*

* *

Пълен текст на доклада

Докладът *Ключови данни за образованието през 2012 г.*

може да бъде намерен на английски, френски и немски език на интернет страницата на „Евридика“:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/key_data_en.php

Екземпляри от доклада на хартиен носител

могат да се предоставят след поискване до

eacea-eurydice@ec.europa.eu

За контакти

Станислав Рангелов, Координационен автор: stanislav.rangelov@ec.europa.eu

Вим Ванстеенкисте, Сектор комуникация и публикации: wim.vansteenkiste@ec.europa.eu